

KRIEVU TEATRA KULTURAS SLAVA UN LEPNUMS

Turpinājums no 2. lappusēs

Zem socialistiskā realisma karoga

Mazā teatra radošais celš padomju vares gados — tā ir nemītīga konsekventa cīņa par pasaules progresīvākās un visrevolucionārākās mākslas, socialisma realisma mākslas nostiprināšanu.

Pirmajtos pēcrevolūcijas gados, patiesi cenzdamies kalpot tautai, Mazais teatris asā cīnā pret dažādām «kreisā teatra» reakcionārajām strāvām nosargāja savas lieliskās, gadu desmitos radītās realistiskās tradīcijas. Bet tas saprata, ka, neraugoties uz klasisko uzvedumu panākumiem, neraugoties uz tā lielisku aktieru izcielu scenisko meistarību, tas vēl tālu no aktuālo laikmetīgo uzdevumu atrisinājuma. Šī periodā Mazajam teatrā bija loī vajadzīga jaunā, laikmetīgā dramaturģija, kas attēlo revolucionāras tautas darbu un varonīgo cīnu, bija loti vajadzīgas jaunas, partejiskas attiecības pret iestenības parādībām, bija jaunam jāmācīs saklausīt un skatīt dzīvi, kas ik dienu un ik stundu rada tādus varonus, par kādiem pagātēs mākslinieks nevarēja pat sapnot. Vienīgi strādājot pie padomju dramaturģijas darbiem, varēja rasties un radīs jauns revolucionārs saturs sceniskajam realismam veicākā krievu teatru, vienīgi radot dzives jauno saimnieku tēlus. Mazais teatris varēja galīgi nostiprināties socialistiskās mākslas pozīcijās. Lūk, kādēl iau pirmajos padomju varas gados Mazais teatris cieši saistīja savu radošo likteni ar dramaturģiem, kas prot vērīgi raudzīties laikmetīgajā iestenībā, attēlot padomju cilvēka skaistumu un dzīenu, ar dramaturgiem, kurus tāpat kā Mazā teatra slavenos meistarus aptvēris socialistiskās revolucionārās patoss.

Sajās tiekmēs teatram nāca palīgā partīja, kura apaugļoja tā lielisko realistisko mākslu ar bolševistisku partejiskumu un kvēli. Šī jaunā lieliskā ipašība, kas ar sevišķu spēku izpauðas K. Treneva «Lubovas Jarovajas» uzvedumā, bija izcilis posms ne tikai Mazā teatru, bet arī visu padomju teatru vēsturē. Pirmoreiz uz padomju skatuves plāšām tautas masām pieejamas un saprotamas laikmetīgas mākslas valodā tika pasludināta padomju cilvēka sabiedriskā pienākuma cildēnās apzinās ideja, suminātās padomju cilvēka varondarbs revolucionārās un tautas vārdā. Šī izrāde bija eksams, kurā tika pārbaudīta Mazā teatra meistarū politiskā un mākslinieciskā gatavība. Tie bija viņu pirms noteiktie soli pa socialistiskā realisms celu.

Vēlāk, turpinot un attīstot «Lubovas Jarovajas» uzvedumā sākto idejiski māksliniecisko liniju, nenogurstoši strādājot pie M. Gorkija, B. Romašova, L. Leonova, K. Treneva, A. Korneičuka darbiem, iemesojot uz skatuves savu lielisko laiku biedru tēlus, Mazais teatris konsekventi apgūst socialistiskā realisms metodi.

Pirmoreiz savā pastāvēšanas laikā vecākais teatra kolektīvs gūst patiesu mākslinieciskās radišanas brīvību, apliecinot padomju teatri savdabīgo realistisko mākslu. Mazā teatra varenā māksla, kas dibinās uz tā pagātnes lieliskajām demokrātiskajām tradīcijām, padomju un cīnītājiem tradīcijām, padomju varas gados uzplaukst kā nekad agrāk. Kā nekad agrāk aug tā slaveno aktieru un režisoru meistarību un kā nekad agrāk uz tā skatuves skan lielekās krievu vārds, ko tagad piepilda iedvesmas pilna komunistiska darba patoss.

Mazā teatra galvenā tradīcija ir — ar savu mākslu kalpot sabiedrības progresīvām idejām. Šī tradīcija nosaka teatra radošo metodi. Sabiedriskā tendēncē teatra dailradi piepilda iau kopā Sēpkina laikiem. Un tieši tādēļ teatra radošais kolektīvs tiks organizēti un dzīli pienāmīgi socialistiskā realisms metodi.

Mazā teatra radošā metode rada neaprobežotās iespējas mākslinieciskās individualitātes maksimalai atklāšanai. Šī metode audzina aktieri — pilsoni, mākslinieku, kas pilnībā pārvērti scenisko mākslu. Mazā teatra skola

iemieso labākās krievu teatra nacionālā rakstura ipašības, tā atšķiras ar patiesīgumu un pamatīgu iedzīlīnāšanos cilvēka iekšējā pasaulē, ar scenīšu vārda lielās nozīmes izpratni.

Radīdams izrādes par padomju sabiedrības dzīvi, patiesīgos mākslinieciskos tēlos atklādams ārkārtīgi bagātu padomju cilvēka garigo pasauli. Mazais teatris turpina daudz un auglīgi strādāt pie krievu un rietumu klasiskās dramaturģijas darbiem. Tomēr Gribojedova un Gogola, Ostrovska un Gorkija nemirstīgie darbi tagad ieguvuši jaunu skanu uz tā skatuves. Pa jaunam, partejiska padomju mākslinieka acīm Mazais teatris tagad pārlasa pagātnes lappuses, atveido tās spilgtos skatuviskos tēlos. Ne tikai klasiskā mantojuma radoša attīstīšana un bāgātīšana, bet arī tā idejiska pārvērtēšana no socialistiskā realisma pozīcijām, partejiska, kaisīga attiekīsma pret radītājiem tēliem — lūk, kas raksturo laikmetīgajai temai un ar to traucēt teatra darbu. Neatlaidīgi un ar nodomu viņi noklusēja tā panākumus un sasniegumus, bet, pilnā balsī izklezdot vismazākās neveiksmes. centās padomju skatītāja acīs diskreditēt Mazā teatris, mūsu nacionālās kulturas lepnumu. Izvirtušās buržuaziskās kulturas nozīlojamie sekotāji savā anti-patriotiskajā darbībā nonāca tik tālu, ka tieši nolieza jebkādu Mazā teatra dailrades savdabību, visu daudzveidīgo padomju teatra mākslu gribēja «pābāzt zem viens cepure». Sie mūsu padomju mākslai naidīgi noskanotie «kritiki» kategoriski apgalvoja, it kā teatra gaita pa socialistiskā realisma ceļu atņemot tam savdabību. Bet tas vienīm neizdevās. Dzīve neapgāzām pierādīja, ka vienīgi socialistiskais realisms palīdz teatra darbiniekam iegūt radošo individualitati, vienīgi apgūstot šo vispīlīgāko dailrades metodi, iespējams attēlot visdziļākos dzīves procesus.

Turpinādams auglīgo darbu ar padomju autoru darbiem, Mazais teatris vēlāk pierādīja visu antipatriotiskās kritikas nepamatotu un meligumu, kas virzīts uz to, lai mazinātu padomju teatra mākslas sasniegumus. Būdams uzticīgs savai slavenajai tradīcijai, vecākais krievu teatris sistematiski stiprināja savas radošas saites ar labākajiem dramaturgiem valstī.

1948—1949. gada sezonā tās guvīs jaunas uzvaras. A. Sofronova lugas «Maskaviešu raksturs» uzvedums iemantojā lielu milstību skatītājos. Laikraksts «Pravda» tad rakstīja: «Izrāde aicina ikvienu no mums visās lietas vadīties no valsts, tautas interesēm, būt vienmēr gataviem no partījas pozīcijām atrisināt uzdevumus, kurus mūsu priekšā izvirzījusi dzīve».

Visnozīmīgākē pēdējo gadu uzvedumi — A. Korneičuka «Ukrainas stēpēs», B. Lavreneva «Par tiem, kas jūrā», B. Romašova «Varenais spēks», A. Sofronova «Maskaviešu raksturs» — ieguvuši plašu atzinību skatītājos un tika apbalvoti ar Stalīna premiju.

Nozīmīgs teatra kolektīva devums šai sezonā bija N. Virtas lugas «Izničībai nolēmo sazvērestību» uzvedums. Tajā autors un teatris skar asus pēckara dzīves jautājumus, runā par jauna pasaules kara kurinātāju sakāves novēršanibū.

Neapstoties pie sasniegta. Mazais teatris pastāvīgi paplašina savu autoru aktivu, piesaista kopīgam radošam darbam arīvīnā iaušus talantīsus rakstnieku spēkus. Seit — vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris nemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra mākslu pacels jaunā pakāpē.

Padomju mākslas lepnumi

Mazā teatra vispasaules nozīme ir visspāratīza. Un patiesām, kur, kādā zemē, uz kāda teatra skatuves ir plaukusi dzīlāja un varenāka māksla — cildena dzīves patiesības un vīrišķīgas vienkāršības māksla; kur, kādā zemē, uz kādas skatuves izaugusi tādu izcilu teatra meistarū plejeda, ko varētu pielīdzināt Močalovam un Sēpkinam, Sadovskim un Lenskim, Južinam un Jermolovai. Ostuževam un Jabločkinai; un, beidzot, kur, uz kāda Eiropas teatra skatuves izskanējusi dedīgāka domā un vīrišķīgākā vārdu, kur citur skatuvei kļuvusi par triebīni vispīlīgāko demokrātisko ideju sludināšanai?

Sevišķi liela Mazā teatra vispasaules nozīme mūsu dienās: uz kapitalistisko Rietumu kulturas sabrukuma un sastruma fona tas kopā ar visu padomju teatru ir vienīgais cilvēcīgā prāta, kas Padomju zemē guvis savu patieso tēvzemī. Lieliskās dārgumā krātuves sargs. Milzīga ir Mazā teatra loma un nozīme krievu un pa-

domju teatra mākslas attīstībā, mūsu socialistiskās kulturas attīstībā. K. Stānislavskis teica: «Mazais teatris labāk par visām skolām ietekmējā manu garīgo attīstību. Tas mani iemācīja skatuves un saskatītājām...» Mazais teatris bija kļuvis par to sviru, kas vadija mūsu garīgo, intelektualu dzīvi. Kopā Lielās Oktobra socialistiskās revolucionārās pirmajiem gadiem Mazais teatris uz visiem laikiem saistījis savu likteni ar Padomju valsti. Vienīm iemesodams skatuves tēlos viscīldenākās un progresīvākās laikmeta idejas, tas kļuvis par vienu no mūsu tautas iemīlotākajiem teatrietiem. «Grūti izmērit, uzskaitīt un stādīties priekšā konkretos datos to dzīlo garīgo ietekmi, kas bijusi un ir Mazājam teatrim. — rakstīja A. M. Gorkis. — Kopā ar Maskavas universitātiem pieder liela, izcila vieta krievu sabiedrības garīgās attīstības vēsturē, — un nākamais Mazā teatra vēsturnieks, bez šaubīm, apliecinās, ka šo lomu tas izpildījis nevainojami.» Radot kaujnie-

cīšķi bolševistiska partejiskuma piešātinātus uzvedumus. Mazais teatris visus savus radošos spēkus atrod padomju cilvēku audzināšanai komunistiskām garīgiem. «Uzveidams lugas par mūsu dzīvi, Mazais teatris pārvērš savu skatuvi par sabiedrisku tribīni. — rakstīja laikraksts «Pravda». Sie lieliskie vārdu nosaka Mazā teatra mākslinieciskās darbības idejisko saturu, seit — tā iedvesmas miera un demokrātijas no skatuves mīrīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra skatuves sekmei uztāstījas talantīgie jaunie aktieri B. Tēlegins, D. Pavlovs, N. Afanasjevs, I. Likso, O. Chorkova, K. Rojeka, M. Ovčinnikova un citi.

Šī jaunā audzē ir kīla turpmākiem radošiem panākumiem, kas vecākā krievu teatra pastāvīgas radošās atjaunošanas, mūžīgās jaunības pamats.

Mazais teatris iemītīgi audzina jauno mainu. Gandrīz katrā izrādē blakus slaveniem meistariem var redzēt jaunatni, kas tikko atstājusi mācības iestādi. Uz teatra

RAINAS „UGUNS UN NAKTS“ 100. IZRĀDE

ED. SMILGIS

Mums ir brīnišķīga tradīcija katrai gadu septembrā mēnesi vairākas nedēļas atzīmēt Raipa dienas. Sais dienās Raini piemin, viņa darbus par jaunu pārlasījumu un mākslinieku priekšnesumā uzklausa rūpniecas strādnieks, kolchoznieks, skolu jaunatne; mālu malās noteik sarakojumi, veļutīti mūsu tautas dzīvenajām dēlam. Raipa darbi palīdz gūt spēkus un fozīti līelajiem komunisma celtneibas uzdevumiem, tāpat kā reakcijas gados tautas dzejnieka pavasām klausie, neoficiālie atceres brīži palīdzēja smelt drosmi un tīcību ritināt, taigības uzvaru.

Sevišķi plaši šie piemiņas sarakojumi bija fogad, kad noslēdzās otrs gads desmitā, kopš dzejnieka vairs nav savas tautas vidū. Viņš nepieredzēja savu visskaistāko cerību piepildī — gaismas un brīvības atausmu Daugavas un Ventas krastos, Kurzemē un Zemgalē, Vīzēm un viņa sirdī iepātī tuvajā Latgalē. Taču viņa gars dzīvo. Rainis visos savos darbos ir tāds dzīves apliecinātājs, ka viņa priekšā nāvei kā pagāst, atkāpjās. Un tiešām — savās dzīļi izjustās vārsmas, kā akmenī fizcīrstojas varenajos tēlos, augstās cilvēcības idejās Rainis dzīvo joprojām.

Sā gada Rainas dienu virknē leklaujas arī leverbārījums notikums mūsu Dales teatra kolektīva dzīvē. Nepilnu triju gadu laikā Dales teatra ansambla sniegumā simto izrādi nupat piedzīvoja visvērojāmākais Raipa dramatisks darbs — «Uguns un naktis», ko rakstnieks pats apzīmējis par «senu dziesmu jaunās skāpās». Patiesi šai dziesmai skanas ir mūžam jaunas, tāpat kā vienmēr jauna ir tauta, kurai tā saecerēta. Bet nepieciešams arī seno dziesmu vienmēr atklāt jaunu, zōdienīgā izteiksmē, lai senatnīgais jauno nekad neaizņemtu. Dales teatris izjūt patiesu prieku un apmierinājumu, ka tam sekmējies parādīt jauno; bet nekad tas nebūtu to veicis bez skafītā atbalsta, kontakta ar tiem, viņu smiegtajiem ierosinājumiem. Vienīgi uzklaušot tautu, uzklausot tās gudrā priekšpulka — bojšķeviku partijas norādījumus, teatris varējis augt un attīstīties. Vienīgi tādā kārtā kolektīvs spējis izveidot šādu «Uguns un naktis» inscenējumu, kas pirmsā latviešu padomju skatuvēs māksla ieguvīs cilēnāko apbalvojumu — Stalina premiju. Vienīgi tādā darba veidā izrāžu skaitis varējis nonākt līdz simtam.

No visiem Rainas darbiem «Uguns un naktis» gan būs pats iemīlotākais. Jau tā parādīšanās periodikā un vēlāk atsevišķā grāmatā sāgadīta pirmajā gadu desmitā varenī sāvīlojoša masas pamatlīdzība. Jau 1905. gadā bija parādīts tā pirmsinscenējums, sāktais gatavot dekoracijas, bet nodomu apeturēja reakcijas uzplūdi. Tīkai 1908. gadā, nodibinoties Jaunajam Rīgas teatram, kas gribēja ciešķā saistīties ar tautu, ievērot tās prasījumus vairāk nekā visas līdzīnējās latviešu skatuvēs mākslas iestādes, doma par «Uguns un naktis» iestudēšanu nostiprinājās. Arvien skājāka kļuva skatītāju prasība

Tagadējais, nupat jubileju plēredzējušais inscenējums pēc skaita ir trešais. Starpā vēl ir Dales teatra pirmajā sezona (1920.—1921. g.) veiktais «Uguns un naktis» iestudējums. Tas veidots laikā, kad Krievijā jau valdīja padomju vara, bet latviešu tautai pēc islaicīgas brives 1919. gadi bija atklāt uzkundzējusies ārziņu imperiālistu pabalstītā vietējā buržuaiza. Atkal Spīdola mācīja, ka viņa nav galā, atkal Kangara nozēlojamais gals rādīja tautai, cik bēdīgs liktenis gaida visus nodevējus, cilvēka tiesību saminējus.

Rainas cītā doma un skānīgais vārds nepārtraukti iet līdzī Padomju Latvijas tautai, iet viņai pa priekšu tās lielajā darbdienā. Viņa mīrdošās vārsmas,

nav «interesants» sižets vai eksotisku temu meklējumi, — tai nepieciešams augsts idejisks, izteikts dzīvīs pilnīgais tēlos. So 1905. gadiem iediskumus atrodam vispirms pāsa Maksims Gorkijs darbos. Tas sastopams ar Andreja Upīša jau pirmspadomju periodā rakstītās novēlējās.

Mūsu prozas meistars novelistikas žanrā strādā jau kopš literārās darbības sākuma. Neuzreiz viņš paceļas meistarības līmeni. Pirmajos darbos — «Gāju putni», dažos «Mazo cilvēku» stāstos, kas sarakstīti pirms un ap 1905. gadu, vēl nav tā iediskīšas asuma, vēsturisko notikumu izpratnes, ko redzām vēlākos krājumos: «Vēju kauja», «Metamorfozās», «Darba laikā», Upīša klasiskajās «Kailās dzīvības» un «Stāstu par mācītājiem» novelēs. Tāpat ne visus agrinākās sacerējumus var pleskaitīt novelēs ūzāram. «Maldugunis», «Gāju putni» un «Draudzenes» īstībā ir pagari stāsti, kuros līdzīs spriegām situācijām laba tēla fragmentārā epizodiskā materiala. Ari «Mazajās komēdijās» par novelēm var nosaukt tikai četrus, piecius darbus. Pārējie ir īsāki stāstini un skīcītes. Sajos darbos Andrejs Upīts gan asi kritizē mētpilsopus un sikpilsioniskos intelligentus, bet vēl nerāda šo izsmējamo prozu tikpat kā nerakstīja. Labu padomju noveli kara laikā sākā rakstīt arī Arvids Grigūlis, bet to pārtrauca, pievēršdamies galvenokārt dramai. No jaunākajiem rakstniekiem novelēs žanrā no pierītā strādā vienīgi Zanis Grīva.

Kā novelistis Andrejs Upīts latviešu literatūrā ir vienreizējā, līdz šim ne-pārspēta parādība. Tiesa, dažus teikāmus psychologiskās noveles paraugus ar socialām ieskaņām atstājuši arī Rudolfs Blaumanis un Jānis Ezerīšs. Taču pilnā viņu talanta nepaguva izplaukt pārāgras nāves pēc, kā arī to kāvēja skīriskā aprobežotība, kurai abi rakstnieki netika pāri. No kritiskā realisma tradīciju turpinātājiem par cīnīgu Andreja Upīša sekotāju noveles žanrā izveidojies Vilis Lācis, kas deviš dažu labu meistarisku paraugnoveli. Bet pēdējos gados strādādams pie lielas laikmeta kompozīcijas, viņš mazoj prozu tikpat kā nerakstīja. Labu padomju noveli kara laikā sākā rakstīt arī Arvids Grigūlis, bet to pārtrauca, pievēršdamies galvenokārt dramai. No jaunākajiem rakstniekiem novelēs žanrā no pierītā strādā vienīgi Zanis Grīva.

Noveles žanrs ir viens no grūtākajiem, kas prasa lielu vārda meistarību, augstu savu amatu prasmī. Te, tāpat kā drāmā, vienīgi dibinās uz aizraujošu, spriegu koncentrētu darbību, kad ar minimaliem izteiksmes līdzekļiem jāpanāk maksimalais efekts. Tāpēc spējīgi novelisti pāliskām arī labi dramatiķi, kāds bija Antons Čechovs, Rudolfs Blaumanis, kāds ir arī Andrejs Upīts.

Padomju novelei, kuru teoretiķi no-pamatoja Maksims Gorkijs, galvenais

Dailes teatris savu ipatnējo izteiksmes līdzekļu vienā tolik vēl atradas meklētāja stadijā, ko arvien no pareizās teikas tiecas novirzīt kā buržuaizākās valsts iestādes, tā viņas ideoloģijas izteicēji. Bet paša Raipa tūvums teatrim, viņa draudzīgā palīdzība un padoms panāca, ka arī šoreiz tautai nepārprotama, dzīva, aktuala bija senās dziesmas valoda.

Ja 1946.—1947. gada sezonā Dales teatris, sākotnēji padomju teatris par jaunu interpretēdams «Uguni un nakti», būtu iedomājies sniegt to tikai kā kultūrvēsturisku materialu, tās izdarītu milzu klūdu. Mēs nedrīkstējām aizmirkt, ka, lai arī Melnais bruninieks Latvijā tagad satrīkts, tad arī robežām, kapitalistiskās zemēs, tā patīkāta vēl paverdzīna miljoniem darba laju. Mēs sapratām, ka Raina darbs ir aktuāls projopām un būs aktuāls arī turpmāk. Tādā tērūmā mēs to traktejām, un partījas un valdības atzinība līdz ar plāso masu piekrīšanu liecināja, ka nebūjām maldījušies.

Uguns cīpa pret nakti, gaismas cīpa pret tumsu. Spīdolas un Lāplēša cīpa pret Melno bruninieku un Kangaru — šodien tā ir visas pasaules demokrātisko spēku cīpa pret ekspluatatoriem un jauna kara kurinātājiem. Mēs padomju dzīvē jaunu nānsi tā legūst kā progresīvā, augšup tiecīšā cīpa pret atpalīcīgo, vakardienas rēgiem paklāvīgo sadzīvē un darbā. Līdz ar to Raina luga, ar savu idejisko domu ie-gūst vispārīcīvēcīsku skanējumu. To saprot un cīnīgi novērtē citu tautu skatītāji. Mēs Rainis, kas vienmēr tālu raudzījies pāri sārjuram robežu žogiem, padomju tautu saimē pārkāpis tos, iezojot visas progresīvās cilvēces mākslas arenā.

«Bet varoni iet atkal saules gaitu: Tad līk! un celties jums un atgrūst kārēlus. Un savā gaitā iet! — es būšu līdzī.»

Latviešu darba tauta līdz ar citām brāļu tautām gāja šo lielo gaitu, kurā Raina Spīdola paredziņa vārds: «ne zeme pret zemi tād karos, bet viens kopā pret tumsu!» Sodien zemeslodes sestdāja jau sakauts «aklais melnais», bet pārējās piecas daļas tas līdz ar saviem rokaspūsiem — dažādu tautu kārēliem izmīlētājiem. Raini, Un tad dabūjām redzēt, ka Raina reliģijs zīmētās tēlās, to bāgāto gara pasauli, liegemaino cīpas patūs izprot arī tie, kas nepārvalda latviešu valodu. Maskavas teatru kritikis Cīcerovs, runādams Dales teatra viesiņrāzā ietizarojumā, ieteica metropoles teatrim iestudēt «Uguni un nakti», kas, pēc viņa domām, būtu interesantāks inscenējums par pazīstamo «Zilo putnu». Tādā dabūjām pārēdēt, ka Rainis, savas tautas atbalss būdams, atbalsojas visās padomju tautās. Maskavā vienīgi iemantoja daudz draugu, un katars Raina draugs reizē kļūst par visas latviešu tautas draugu, — dzejnieka atstātais mantojums arī vēlētā mās varenākū un bagātākū.

Rainas cītā doma un skānīgais vārds nepārtraukti iet līdzī Padomju Latvijas tautai, iet viņai pa priekšu tās lielajā darbdienā. Viņa mīrdošās vārsmas,

viņa spēcīgā dramatisma pīesātinātās lugas ievieš mūs bezgalīgu optimismu un vieno mūsu patriotiskās vārdas.

Sodien mēs redzam daudzu jo daudzu Raina paregojumu realizēšanos. Padomju tautu līdzīsīgajā kopībā mazā latvju cilts pacēlūs savas Dzintarjāras baltais augstumā, tā līdz ar brāļu tautām cīnās kā uguns pret nakti, pret pasaules reakciju, pret kapitalismu paliekām pāsmāju laju apzinā.

Nav otrs rakstnieka, ko mūsu tauta tā milētu kā Raini. Uz viņa «Uguni un nakti» no Spīdolas dailēs avota

dzīvētās līdzīsīgās skārības, kā vairākām

dzīvēt

Muzika un bizness

Nobeigums*

Amerikā ir arī vairākas celojošo operu trupas, kas spēlē (bieži vien orķestra vietā ir klavieres) dažādās pilsētās. Šīs trupas nekautrējas līdzekļu izvēlē, lai tikai saistītu publikas vēribu.

Pagājušās sezonas kārtējā sensacijā bija angļu komponista Bendžamina Britena divcīlienu operas «Lukrecijas izvarošana», uzvedums Nujorkā, Brodvējā. Zurnali nežēloja telpas, lai apmeklētu grūtības, kurus nācas pārvērt Zigfelda teatra direktoram, lai realizētu šo uzvedumu. Piedauzīgais sižets un pārgudrā formalistiskā muzika izrādījās par pietiekami sarežītu apmeklējumu, lai atrastu inscenētāju un atbilstošus izpildītājus. Pie visādām riskantām sceniskām situācijām pierādīja variētā aktieri netikā gala ar vokāli sarežītās, modernistiskās muzikas prasībām. Primaonās neuzdrošinājās piedalīties uzvedumā «operas skandalozā» satura dēļ. «Operā» attēlots, kā etrusku princis Tarkvinija medītiešu patricija tikumīgo sievu Lukreciju, uzvar vīnu, pielietodams varu, un beidzot kā apsmētā sieviete izdara pašnāvību sava vīra acu priekšā.

Šīs, kaut arī no senās Romas dzīves nemitīs, tomēr Holivudas gaumei atbilstošais sīzets, protams, nodrošināja jaunajai operai atbilstošu publikas un preses interesi.

Zurnals «Musical America» par operas izrādi raksta: «Kaut arī vardarbības akta sceniskais iemesojums, pat klasisko tradīciju sankcionēts, nevarēja nebūt bez sensacionālās nozīmes, tomēr «okingam» bijuši arī citi galvenie iemesli. Libretists un komponists savu darbu iecerējuši kā savdabīgu morales studināšanu ar stipru reliģisku noskrīsu.»

Viens no varenākajiem amerikāņu miljoniem, milzīga kimiska koncerna ipašnieks Henrijs Reicholds nolēmis ieguldīt savus kapitalus arī muzikālajā biznesā. Sai nolūkā viņš ieguvīgi pilnīga ipašumā Detroitas simfonisko orķestri, radio staciju, kā arī vienu no populārākiem Nujorkas žurnaliem — «Musical Digest», padarot to neatkarīgu no monopolistiskajiem menadžeriem.

Tādā kārtā «Musical Digest» pārvērtējis par «neatkarīgu» firmas «Reichold Chemical Incorporated» organu, kuras ipašnieks var atlauties būt opozīcijā pret Amerikas muzikālās ikdienas daudzām negativājām ipašībām.

Sā žurnals X—XI numurā pagājušā gada ievietots Gustava Hemperta raksts, kas patiešām rada interesu. Rakstā apskaitīta tā sauktā «dziesmu blēdība», daudzu tūkstošu naivu amerikāņu «mākslas vērtētāju» neaprakstīto stūlbumu un estetisko primitivitāti.

Siem cilvēkiem «palīdz» varena un plāsi sazarota veikalneku organizācija, kura visur izplata savus dažādu neveiksmīgu dzejnieku un komponistu piekrāpējai domātos studinājumus.

«Kādē gan lai jūs neatsūtītu mums savus dzeļoļus? Ko var zināt, varbūt jūs esat sacerējīgs dziesminu-grāvēju? Ja mēs pieņemsim jūsu dzeļoļus un piekomponēsim tiem muziku, mēs šo dziesmu izredzēsim, izdosim, ieskanosim patafona platēs un parūpēsimies, lai tā nokļūtu džeza orķestros un radiofonā...»

Tūkstošiem cilvēku uzķeras uz šīs dziesmas. Viņi sūta savus sacerējumus pēc noteiktās adreses. Nepaiet ne nedēļa, kad piņķātās atbilde, parasti ar šādu saturu: «Jūsu dzeļoļi uzraksti patikamā stilā, tajos daudz originalu domu. Mēs to pieņemam publicēsanai.»

Sapēmīgs tādu atsauksmi, «dzejnieks» un «komponists» gatavs aiz sajūsmas lēkt vai gaisā. Bet vēstules beigās viņš redz piezīmi, kurā vislaipnākās topoši paziņots, ka «sakārā ar pieciešamību izdot zināmos līdzekļus muzikas uzrakstīšanai vai jūsu lielekās melodijas aranžēšanai lūdzam jūs iestūt nelielu naudu sumu...» Pēc tam, kad prasīta suma izstūta, autors beidzot sapēm 20 uz šapirogrāfa uzrakstītus savas dziesmas eksemplārus. Bet vēl pēc dažām dienām — veselū serīju vēstulu no dažādām «firmām», kas viena pār otru piedāvā ieskanot dziesmu plātē. Te vajadzīgi vienīgi kādi 100 dolari, toties pēc plates laišanas kļāj jūs gēda milzīga slava un bagātība... Un autors iestieg parādos, bet prasīto sumu sagā-

G. MICHAILOVS

dā, jo viņa priekšā taču «spoža karjerā!»

Pēckara gados visa amerikāņu muzikālā prese, sekodama vispārējam amerikāņu propagandas virzienam, sistematiski nodarbojas ar Padomju Savienības kulturas un mākslas apmeklēšanu. Tomēr, reķinādamies ar plašās demokrātiskās amerikāņu auditorijas lielo interesi par padomju muziku, šie žurnali spiesti laiku pa laikam it kā caur zobiem konstatēt atsevišķu padomju komponistu skārdburu milzīgos panākumus (pagājušā gadā — S. Prokojeva 5. simfonija S. Kusevicka vadībā Bostonā; A. Hačaturjana koncerts klavierēm ar orķestri, solists U. Kapels Filadelfijā; Mjaskovska 21. simfonija J. Ormandi vadībā Filadelfijā u.c.).

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?

Līdztekus abiem šiem «komercializētām» muzikas žurnaliem Nujorkā iznāk «neatkarīgais» žurnals «Musical Digest», kas arī apgaismo koncertdarbību. Lai atzītu pārsteidz, ka šeit nav reklamas pazīpojumu. Tāpat rade izbrīnu samērā saturīgā raksti, kas brīzīmē itin droši kritizē Amerikā valdošo muzikas dzīves kārtību. Ar ko tad izskaidrot šo parādību, kas uz Amerikas muzikālās periodikas kopējā fona šķērā gandrīz vai neticama?